

El llenguatge

Tocar-li (el premi)

Que en una llengua com el català el subjecte d'una oració pugui ésser sobreentès i, per tant, sovint deixi d'ésser explícitament formulat per mitjà de qualsevol mot o conjunt de mots, origina que en certes frases en què una consideració superficial no permet d'identificar-lo com a tal hom intenti de representar-lo tant sí com no —i, per tant, a tort— amb el recurs d'un pronom feble.

Un dels casos en què aquest fet s'esdevé és el de les oracions amb un verb intransitiu conjugat en tercera persona i que comporten un complement indirecte o datiu, especialment si aquest complement és del mateix nombre —singular o plural— que el subjecte i, per tant, que el verb, cosa que indueix a la confusió d'aquest subjecte amb un complement directe inexistent. És avui molt divulgada i coneguda la diferència que hi ha entre el pronom datiu *li* i el conjunt homòfon *l'hi*, que representa la coincidència del pronom acusatiu *el* (*l'*) i el pronom *hi*, sovint reducció del datiu *li* en contacte amb un altre pronom de tercera persona. Així, en la proposició *Deia que no li volia donar el rellotge però al capdavant l'hi va donar* escrivim en primer lloc *li* perquè es tracta de mer pronom datiu (que significa «a ell» o bé «a ella»), i en segon lloc *l'hi* perquè per mitjà d'aquest conjunt representem dos complements: el directe, és a dir, «el rellotge» (*l'*), i l'indirecte o datiu, és a dir, «a ell» o «a ella» (*hi*). I és, seguint el model d'aquesta proposició, exemple característic de l'ús de *li* i *l'hi*,

que hom escriu també algunes vegades *Esperava que li tocaria el premi i al capdavant l'hi va tocar*. En aquest cas, però, hauria calgut escriure *li* al capdavant *li* va tocar. Efectivament, el grup nominal el premi no és pas el complement directe del verb tocar sinó el seu subjecte. En la segona de les dues oracions coordinades hi figura, simplement, sobreentès. Cal, doncs, no caure en el parany que representa el model de l'exemple anterior, que és com hem vist, un cas diferent.

Hem dit que la coincidència de persona i nombre entre el subjecte i el datiu indueix a aquesta confusió. Efectivament, seria inadmissible que hom hi incorregués amb un subjecte del plural: *Li semblava que li queien els cabells però no li queien pas*. I una construcció amb un datiu de primera o de segona persona més aviat confirma, de fet, la impossibilitat de la representació pronominal del subjecte: *Esperava que em toqués el premi i al capdavant em va tocar*.

Albert Jané